

УДК 007:304:070.1(477)

Іващенко М. М.,
аспірант кафедри історії та культури України,
ДВНЗ «Переяслав–Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
(Україна, Переяслав–Хмельницький),
ivaschenko91@gmail.com

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ ВІДНОСНО ПРОФЕСІЙНО–КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПРЕСИ В УКРАЇНІ

Досліджена сутність молодіжної журналістики та її професійно–кадрового та організаційного забезпечення. Визначені характеристики молоді як цільової аудиторії зазначеного виду засобів масової інформації. Метою даної статті визначено основні складові елементи джерельної бази щодо професійного й кадрового забезпечення молодіжної преси у нашій країні. Константовано, що регіональний рівень розвитку молодіжних засобів масової інформації є деякою мірою ключовим, оскільки показник регіональної диференціації в Україні є досить високим. Визначено значення вказаних джерел для з'ясування ситуації у вітчизняній періодиці для молоді. Аналіз джерельної бази щодо професійного й кадрового забезпечення молодіжної преси у нашій країні дозволяє підсумувати, що основними документальними джерелами щодо даного питання є: а) зібрання друкованих періодичних видань для молоді, які зберігаються у спеціалізованих відділах архівів чи бібліотек України, а також у колекціях; б) матеріали кадрового діловодства редакцій молодіжних ЗМІ; в) листування редакцій зазначених газет і журналів із іншими установами, у т.ч. журналістської спрямованості, з питань професійної та кадрової політики; г) періодичні видання іншої спрямованості, які водночас стосувалися сфери зацікавленості молоді; д) програмні документи молодіжних організацій, мемуарна література та політичні твори про молодіжні рухи та їхні ЗМІ. Крім того, до зазначених джерел непрямым чином можуть бути віднесені відгуки читачів молодіжних ЗМІ. Виявлені проблемні аспекти професійно–кадрового забезпечення у молодіжній журналістиці та запропоновані перспективи їх вирішення.

Ключові слова: *молодь, молодіжні ЗМІ, молодіжна журналістика, професійно–кадрове забезпечення, видання, газети, журнали, Інтернет, соціальні мережі.*

Молодь як найбільш активна соціальна частина суспільства висуває особливо високі потреби до засобів масової комунікації. Динамічність молоді передається через мінливість її інформаційних запитів і те, що, наприклад, було цікаво для людини у віці 14–25 років кілька місяців тому наразі може не представляти жодного інтересу. Саме молоді люди є творцями й організаторами найбільш модерних засобів масової комунікації сьогодення – зокрема, блогів (відео–блогів), постів (заміток) у соціальних мережах тощо.

Що стосується друкованих молодіжних засобів масової інформації то, мабуть, не можна сперечатися із тим, що у своєму традиційному вигляді вони поступово відходять у минуле. При цьому у високорозвинених країнах світу цей процес вже практично завершився (на відміну від пострадянського простору). Звичайно, що найбільш конкурентними із молодіжних газет і журналів за цих умов будуть ті, які крім друкованої (або замість неї) матимуть власну електронну версію, з якою молода людина зможе ознайомитися через мережу Інтернет на персональному комп'ютері, ноутбучі або мобільному пристрої.

Водночас для дослідника представляє інтерес молодіжна журналістика як суспільне й професійне явище, а певне видання для молоді розглядається як результат наполегливої роботи команди професіоналів, зібраних у ході продуманої кадрової політики редакції. Слід відзначити, що у період останніх десятиліть професійно–кадрове забезпечення молодіжних ЗМІ в Україні істотно відрізнялося в різні періоди і у різних регіонах нашої країни, а тому має стати об'єктом окремого вивчення. Як показує практика, багато прорахунків у розвитку молодіжних ЗМІ пояснюються,

у першу чергу, недостатньою оптимальністю кадрового складу редакційних видань.

Незважаючи на досить широке коло публікацій які прямо чи дотично стосуються розвитку молодіжної журналістики у незалежній Україні [3; 11–14] (лише на початку 2017 р. був захищений цілий ряд дисертацій з означеної проблематики [1; 8; 9]), питання її професійно–кадрового забезпечення ще не отримали належного висвітлення. Ще меншою мірою досліджені джерелознавчі аспекти цього питання (хоча в українській історичній науці вже сформовані ряд джерелознавчих шкіл [2]).

У даній публікації поставлена ціль визначити основні складові елементи джерельної бази щодо професійного й кадрового забезпечення молодіжної преси у нашій країні.

Професійно–кадрове й організаційне забезпечення молодіжної преси в Україні реалізується редакцією видань на кількох рівнях, обумовлених специфікою адміністративно–територіального поділу нашої держави. Регіональний рівень розвитку молодіжних засобів масової інформації є деякою мірою ключовим, оскільки показник регіональної диференціації в Україні є досить високим. І саме тому на регіональному рівні мають ухвалюватися рішення, що враховують специфіку регіональної преси у цілому й молодіжної зокрема.

Серед регіональних молодіжних видань в Україні на нинішньому етапі можна виокремити, наприклад, такі: «Панорама» (Вінниця), «Віче» (Луцьк), «Молодіжна газета» (Житомир), «Молода Галичина» (Львів), «Молода громада» (Полтава), «Зміна» (Рівне), «Ровесник» (Хмельницький), «Молодий буковинець» (Чернівці), «Гарт» (Чернігів). До загальноукраїнських видань належать «Молодь України» й «Комсомольская правда».

Фахівці із молодіжної журналістики характеризують молодь як аудиторію регіональних ЗМІ за наступними критеріями:

- соціально–демографічні (вік, стать, місце проживання);
- психологічні (особливості сприйняття інформації, мотиви вибору ЗМІ);
- соціокультурні (освіта, віросповідання, форми проведення дозвілля, субкультурні особливості);
- соціально–професійні (рід занять, соціальний і професійний статуси);
- ідеологічні позиції й ціннісні устремління;
- споживчі (матеріальна забезпеченість, споживання окремих видів товарів і послуг) [12, с. 50].

На нашу думку, наявну джерельну базу з історії молодіжної преси нашої країни можна розділити на такі групи:

- власне періодичні друковані видання, адресовані молоді, які зберігаються у фондах центральних і регіональних державних архівів, а також у книгозбірнях України;
- періодичні видання іншої спрямованості, які водночас стосувалися також і сфери зацікавленості молоді (спортивні, освітянські, мистецькі, релігійні ЗМІ, преса для жінок тощо);
- програмні документи молодіжних організацій, що діяли на території України;
- мемуарна література та політичні твори про молодіжні рухи певного історичного періоду.

Звичайно, що найбільш цінну категорію джерел становлять власне зібрання молодіжних періодичних видань, які знаходяться у численних фондах державних архівів України, а також у національних, обласних, районних та інших бібліотеках. Окремим і важливим джерельним масивом є установчі й інші документи молодіжних організацій. Актуальною групою джерел щодо питання, яке досліджується, є мемуарна література осіб, причетних у різній мірі та в різний спосіб до молодіжних організацій. До вказаної групи джерел належать, зокрема, спогади, щоденники, листи учасників або свідків тих чи інших подій.

Аналіз зазначених джерельних матеріалів дозволяє у повній мірі з'ясувати кількісне та якісне наповнення молодіжних ЗМІ. Водночас ми вважаємо, що для повноцінного розгляду саме організаційно-кадрового забезпечення функціонування газет і журналів для молоді продуктивним може стати звернення до таких груп джерел:

- матеріали кадрового діловодства редакцій молодіжних ЗМІ;
- листування редакцій зазначених газет і журналів із іншими установами, у т.ч. журналістської спрямованості, з питань професійної та кадрової політики;
- відгуки читачів молодіжних ЗМІ (особливо активно можуть бути висловлені на шпальтах Інтернет-версій журналів та газет, зокрема у розділах «Коментарі» чи «Форум».

Останній вид джерел не є «класичним» у науковому розумінні проте являється досить важливим для розуміння того, наскільки якісно колектив певного видання виконує свою роботу, дотримується журналістської етики, пропонує цікаві й актуальні матеріали тощо. Звичайно, що не всі коментарі читачів молодіжних ЗМІ варто брати до уваги, враховуючи практично «тотальний» і безконтрольний рівень свободи слова в Інтернеті.

Безумовно, майже кожне з молодіжних видань ЗМІ розглядає молодь як базову частину своєї цільової аудиторії. У порівнянні з дорослим населенням молодь більшою мірою потребує інформації, новин: це відбувається в силу її психофізичних особливостей (активність, швидкість реакції, мобільність). Так, молоді люди багато подорожують по Україні й світу, досить часто змінюють роботу й місце проживання. Молодь потребує інформації психологічного, юридичного, довідкового характеру: адже такі важливі події в житті кожної людини, як одруження (і, можливо, розлучення), налагодження родинних відносин і побуту, народження й виховання дітей найчастіше відбуваються в пору молодості. Таким чином, засоби масової інформації – певні більшою, певні меншою мірою – покликані задовольняти інформаційні потреби молоді, яка становить майбутнє країни чи регіону.

Виходячи з аналізу джерел з функціонування молодіжних ЗМІ дозволяє стверджувати, що професійний журналіст у своїй діяльності має враховувати психологічні характеристики цільової аудиторії. Більшість молодих людей є пасивними читачами, вони зрідка зупиняють свою увагу на безкоштовних або випадково знайдених виданнях. У середовищі молоді переважає поверхневе читання, швидкий перегляд. У значної частини молоді успішні ЗМІ повинні мати

такі характеристики: без снобізму й елітарних трендів (молодь демократична й не симпатизує «еліті»); з гарною подачею матеріалу й естетичним дизайном (молодь обирає професіоналізм і барвисте якісне оформлення); із застосуванням нових мультимедійних технологій (молодь цінує інтерактивність, гіпертекстовість тощо); з актуальною тематикою (існує більший, аніж прийнято думати, інтерес молодих до суспільно-політичного життя, але у глобальному аспекті); зі зручним форматом і невисокою ціною (молодь – раціональна) [3, с. 11].

Крім того, журналіст молодіжних ЗМІ повинен враховувати такі соціально-професійні характеристики молодіжної аудиторії. Як свідчать документальні джерела, до таких характеристик відносяться рід занять, професійний і соціальний статуси. За професійними ознаками у середовищі молодого покоління виділяються старшокласники, студентська молодь, молоді фахівці, безробітні, військовослужбовці. Соціальний статус молодої людини визначається виходячи з його родинного стану. Орієнтація на деякі із цих характеристик формує, насамперед, корпоративні (шкільні й вузівські) регіональні ЗМІ. Водночас студентська молодь має притаманні насамперед їй інформаційні потреби, наприклад, про останні новини зі сфери освіти, студентські традиції, форми проведення дозвілля, психологічні аспекти взаємин з однолітками й викладачами [5, с. 79].

Водночас опрацювання даних джерел дозволяє, зокрема, стверджувати про такі проблеми у формуванні професійно-кадрового потенціалу молодіжних ЗМІ в Україні:

- велика роль випадкових факторів при залученні журналістів, які спеціалізуються на молодіжній проблематиці;
- відсутність чітких критеріїв оцінки кадрів видань;
- недостатньо ефективна практика стимулювання праці журналістів;
- неоптимальність внутрішньоорганізаційних відносин у редакціях молодіжних газет і журналів;
- невизначеність перспектив молодіжних журналістів відносно професійної кар'єри;
- елементи бюрократизму й формалізму в роботі; відносно вузький резерв кадрів у молодіжній журналістиці;
- низька задоволеність фахівців молодіжної преси своєю працею;
- недостатній авторитет журналістів молодіжних ЗМІ у молодіжному середовищі в цілому [12, с. 86].

Можна у повній мірі погодитися з відомим дослідником української молодіжної журналістики радянського періоду М. Тимошиком стосовно того, що сучасна молодіжна журналістика в Україні може ефективно використати елементи досвіду професійно-кадрового забезпечення преси для молоді в радянській період [11]. Водночас, на відміну від періоду СРСР, журналісти мають «звертатися до народу мовою правди, активно повертатися до віддавна випробуваних у демократичному світі принципів об'єктивності, чесності, політичної незаангажованості, всебічного підходу до подання інформації» [11].

Додамо, що журналіст редакції молодіжного видання повинен у своїй професійній діяльності важливе

місце відводити не лише власне проблемам молоді, але й суспільно-політичним подіям, які можуть бути визначені як процеси розвитку суспільства певної країни із використанням ряду політичних механізмів та із залученням політичної еліти держави й окремих громадян та їх груп. Надаючи характеристику суспільно-політичним подіям загальнонаціонального (всеукраїнського) масштабу, до них можна віднести стратегічно важливі процеси і явища, перебіг яких безпосередньо впливає на всю країну. Зокрема, серед подій такого значення в Україні впродовж 2017 року слід віднести такі: стратегічні реформи та боротьба з корупцією, надання нашій державі безвізового режиму з боку ЄС, процеси декомунізації в культурному житті тощо.

Кадровий склад сучасних молодіжних ЗМІ досить сильно пов'язаний із таким явищем як державна молодіжна політика. Водночас як свідчать вітчизняні науковці, сучасний кадровий склад молодіжних структур далеко не завжди здатний забезпечувати досягнення цілей молодіжної політики, оскільки багато в чому формувався безсистемно, без опори на сучасні технології управління кадровими процесами. Однак формування кадрового потенціалу молодіжної політики може бути успішним лише на основі проектно-програмного управління й передбачає використання діагностики й експертизи статичних і динамічних змінних кадрових процесів; ухвалення кадрових рішень і планування; організації управління; контролю й регулювання; обліку й інформаційного забезпечення [3, с. 14]. Тому в основі діяльності з управління кадровим забезпеченням молодіжної преси має знаходитися переконання у необхідності підготовки професіонала, компетенцією якого є специфічна сфера роботи з інформацією, яка цікава молоді.

Нарешті варто зазначити про можливість використання європейського досвіду для поліпшення кадрового потенціалу вітчизняної молодіжної преси. Для цього, зокрема, можуть бути використані можливості Представництва Євросоюзу в Україні у рамках програми ЄС «Молодіжне вікно Східного партнерства» (Eastern Partnership Youth Window). Як стверджується у матеріалах Представництва, «у рамках програми можна отримати фінансування на проекти, що стосуються, зокрема, таких заходів: співпраці та створення мережі корисних зв'язків і контактів; проведення конференцій, семінарів, зустрічей, великих молодіжних заходів, інформаційно-розважальних кампаній; розвитку методів, інструментів і матеріалів роботи з молоддю, а також програм роботи з молодими людьми, навчальних програм та інструментів ведення документації; створення нових форм роботи з молоддю; проведення підготовки і надання підтримки; заходів з мобільності тощо» [6]. Справедливим буде стверджувати, що серед цих проєктів могли б бути і пов'язані з професійно-кадровим забезпеченням молодіжних засобів масової інформації в Україні, оскільки «організація, що подає заявку на участь у програмі, має відповідати одному з таких критеріїв:

- бути неприбутковою організацією, асоціацією, неурядовою організацією;
- бути учасницею Національної молодіжної ради в своїй країні;

– бути державним органом місцевого, регіонального або національного рівня;

– бути приватною компанією, включаючи соціальне підприємство» [6].

Насамкінець варто вказати на особливості професійно-кадрового забезпечення молодіжної партійної преси. Безсумнівно, що найбільш активними у контексті розвитку потенціалу молодіжних ЗМІ є українські ідеологічні партії. Наприклад, серед таких організацій крайньо правого спрямування – ВО «Свобода», яке має ряд підконтрольних радикальних молодіжних структур. Їхня діяльність відображена, зокрема, в однойменній газеті «Всеукраїнське об'єднання «Свобода»». Кадровий склад журналістів видання формується з молодих партійців української націоналістичної партії, зокрема із західних регіонів нашої держави.

У часописі «ВО «Свобода»» декларується, що він надасть можливість молодим читачам «завжди залишатися в курсі найважливіших подій, які відбуватимуться в політиці, знати і розуміти більше, аніж повідомляють офіційні видання чи телеканали» [6]. Журналісти націоналістичної газети стверджують, що «у часописі подаються важливі політичні та економічні коментарі від народних депутатів-націоналістів, аналітичні політичні матеріали, інформацію про діяльність наших партнерів-націоналістичних політичних сил Європи. Крім того, традиційно, друкуватимуться матеріали про маловідомі сторінки української історії, забуті імена великих українців, статті на соціальні та екологічні теми» [6]. Додамо, що значна увага у подібного роду політичних виданнях, орієнтованих на молодь, приділяється передвиборчій агітації (прямій чи прихованій).

Ознайомившись із матеріалами зазначеної газети, слід відзначити, що її матеріали досить тенденційно підібрані з точки зору націоналістичних партійців, які є журналістами видання. Звичайно, що молодій людині, яка ознайомлюється із подібного роду контентом, варто критично ставитися до оціночних суджень ідеологічно заангажованих авторів.

Аналіз джерельної бази щодо професійного й кадрового забезпечення молодіжної преси у нашій країні дозволив прийти до наступних висновків:

1. Основними документальними джерелами щодо даного питання є: а) зібрання друкованих періодичних видань для молоді, які зберігаються у спеціалізованих відділах архівів чи бібліотек України, а також у колекціях; б) матеріали кадрового діловодства редакцій молодіжних ЗМІ; в) листування редакцій зазначених газет і журналів із іншими установами, у т.ч. журналістської спрямованості, з питань професійної та кадрової політики; г) періодичні видання іншої спрямованості, які водночас стосувалися сфери зацікавленості молоді; д) програмні документи молодіжних організацій, мемуарна література та політичні твори про молодіжні рухи та їхні ЗМІ. Крім того, до зазначених джерел непрямым чином можуть бути віднесені відгуки читачів молодіжних ЗМІ.

2. Аналіз зазначених груп джерел свідчить про те, що починаючи з 1991 року і по сьогодні справа професійно-кадрового забезпечення молодіжної журналістики знаходиться явно не на висоті. Як правило, журналістами цих засобів масової інформації є

студенти–початківці або недавні випускники ВНЗ відповідного профілю, які роботу в газеті чи журналі молодіжного спрямування й тематики розглядають в якості старту своєї кар'єри і потім переходять на більш високооплачувану роботу у більш статусному виданні.

3. Досить сильним традиційно лишалося кадрове забезпечення політичних молодіжних ЗМІ, особливо ідеологічно забарвлених (праві, ліві партійні сили). Певні партійні сили в Україні, у т.ч. радикально налаштовані, приділяють молодіжній політиці досить істотну увагу, а тому виділяють значні кошти на організацію її інформаційного забезпечення на належному рівні. Водночас якісний характер (об'єктивність) інформаційних матеріалів, як пропонують ідеологічно заангажованими молодіжними журналістами, лишається під великим питанням.

Серед перспективних для подальшого вивчення питань у рамках даної теми слід вказати такі:

- джерелознавчий аналіз організаційного та кадрового забезпечення молодіжних видань в окремих регіонах (областях, районах) України;
- порівняльна характеристика професійно–кадрового потенціалу молодіжної преси у 1990–х, 2000–х і 2010–х роках (до 2017 р.);
- прогноз щодо можливостей поліпшення ситуації у сфері забезпечення українських молодіжних ЗМІ професійними журналістами.

Список використаних джерел

1. Бордіян Я. І. Державне управління соціальною роботою з дітьми та молоддю в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Бордіян Ярослав Ігорович; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Львів. регіон. ін-т держ. упр. – Львів, 2017. – 20 с.
2. Дашкевич Я. Майстерня історика: Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни / Ярослав Дашкевич; [упоряд.: Андрій Гречило, Мирон Капрал, Андрій Фелонюк]. – Л.: Піраміда, 2011. – 791 с.
3. Зінчина О. Б. Медіапоедінка молодіжної аудиторії: чинники динаміки в умовах сучасного суспільства: автореф. дис. ... канд. соціол. наук: 22.00.04 / Зінчина Олександра Борисівна; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2016. – 20 с.
4. Зубок Ю. А. Проблема ризика в соціології молодіжності / Ю. А. Зубок. – М.: МГСА, 2003. – 268 с.
5. Кадровое обеспечение государственной молодежной политики: проблемы и технологии / Отв. ред. В. П. Бабинцев. – Белгород: Константа, 2008. – 259 с.
6. Матеріали сайту газети ВО «Свобода» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svoboda.org.ua/media/gazeta>.
7. Матеріали сайту Представництва ЄС в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk.
8. Найдич М. А. Вектори державної молодіжної політики країни Європейського Союзу та України: порівняльні аспекти: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / Найдич Марина Анатоліївна; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2017. – 20 с.
9. Поліщук Н. В. Освітні стратегії формування духовності молоді у контексті інформаційно–високотехнологічного прогресу: автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.10 / Поліщук Наталія Володимирівна; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2017. – 35 с.
10. Рынков В. М. Периодическая печать: место в системе исторических источников / В. М. Рынков // Отечественные архивы. – 2010. – №3. – С.44–50.
11. Тимошик М. С. Молодіжна преса: людське обличчя / М. С. Тимошик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/media/molodizhna-presya-lyudskoe-oblichchya>.
12. Тимошик М. С. Українська молодіжна преса в останній період існування СРСР (1986–1991): монографія / М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2010. – 238 с.

13. Тимчишин О. І. Становлення і розвиток західноукраїнської молодіжної преси 1900–1939 рр.: автореф. дис. ... канд. наук із соці. комунікацій: 27.00.04 / Тимчишин Олександра Іванівна; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, Інститут журналістики. – К., 2009. – 19 с.

14. Черняков Б. І. Джерела до історії української преси учнівської та студентської молоді (XIX – початок XX ст.) / Б. І. Черняков. – Л.: НАН України, 2005. – 116 с.

References

1. Bordiyan Ya. I. Derzhavne upravlinnya sotsial'noyu robotoyu z dit'my ta moloddyu v Ukraini: avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr.: 25.00.02 / Bordiyan Yaroslav Ihorovych; Nats. akad. derzh. upr. pry Prezidentovi Ukrainy, L'viv. rehion. in-t derzh. upr. – L'viv, 2017. – 20 s.
2. Dashkevych Ya. Maysternya istoryka: Dzhereloznavstvo ta spetsial'ni istorychni dystsypliny / Yaroslav Dashkevych; [uporyad.: Andriy Hrechilo, Myron Kapral', Andriy Felonyuk]. – L.: Piramida, 2011. – 791 s.
3. Zinchyna O. B. Mediapovedinka molodizhnoyi audytoriyi: chynnyky dynamiky v umovakh suchasnoho suspil'stva: avtoref. dys. ... kand. sotsiol. nauk: 22.00.04 / Zinchyna Olexsandra Borysivna; Kharkiv. nats. un-t im. V. N. Karazina. – Kharkiv, 2016. – 20 s.
4. Zubok Ju. A. Problema riska v sociologii molodezhi / Ju. A. Zubok. – M.: MGSA, 2003. – 268 s.
5. Kadrovoe obespechenie gosudarstvennoj molodezhnoj politiki: problemy i tehnologii / Отв. ред. В. П. Babincev. – Belgorod: Konstanta, 2008. – 259 s.
6. Materialy saytu hazety VO «Svoboda» [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://svoboda.org.ua/media/gazeta>.
7. Materialy saytu Predstavnytstva YeS v Ukraini [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk.
8. Naydych M. A. Vektory derzhavnoyi molodizhnoyi polityky krayin Yevropeys'koho Soyuzu ta Ukrainy: porivnyal'ni aspekty: avtoref. dys. ... kand. polit. nauk: 23.00.04 / Naydych Maryna Anatoliyivna; Chernivets. nats. un-t im. Yuriya Fed'kovycha. – Chernivtsi, 2017. – 20 s.
9. Polishchuk N. V. Osvitni stratehiyi formuvannya dukhovnosti molodi u konteksti informatsiyno–vysokotekhnolohichnoho prohresu: avtoref. dys. ... d-ra filoz. nauk: 09.00.10 / Polishchuk Nataliya Volodymyrivna; Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. – Kyiv, 2017. – 35 s.
10. Rynkov V. M. Periodicheskaja pechat': mesto v sisteme istoricheskikh istochnikov / V. M. Rynkov // Otechestvennye arhivy. – 2010. – №3. – S.44–50.
11. Tymoshyk M. S. Molodizhna presa: lyuds'ke oblychchya / M. S. Tymoshyk [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <https://day.kyiv.ua/uk/article/media/molodizhna-presya-lyudskoe-oblichchya>.
12. Tymoshyk M. S. Ukrainys'ka molodizhna presa v ostanniy period isnuvannya SRSR (1986–1991): monohrafiya / M. S. Tymoshyk. – K.: Nasha kul'tura i nauka, 2010. – 238 s.
13. Tymchishyn O. I. Stanovlennya i rozvytok zakhidno-ukrainys'koyi molodizhnoyi presy 1900–1939 rr.: avtoref. dys... kand. nauk iz sots. komunikatsiy: 27.00.04 / Tymchishyn Olexsandra Ivanivna; Kyiviv's'kyi natsional'nyy un-t im. Tarasa Shevchenka, Instytut zhurnalistyky. – K., 2009. – 19 s.
14. Chernyakov B. I. Dzherela do istoriyi ukrainys'koyi presy uchniv's'koyi ta student-s'koyi molodi (XIX – pochatok XX st.) / B. I. Chernyakov. – L.: NAN Ukrainy, 2005. – 116 s.

Ivashchenko M. M., graduate student of history and culture of Ukraine, State Higher Educational Institution «Perejaslav–Khmelnitsky State Pedagogical University» (Ukraine, Perejaslav–Khmelnitsky), ivashchenko91@gmail.com

Analysis of sources on staffing of youth press in Ukraine

This research paper deals with the essence of youth journalism and its staffing and organizational support. The characteristics of youth as a target group of this type of media are identified. The objective of this research paper is the main components of sources on staffing of youth press in our country. It is stated that the regional level of development of youth media is crucial to some extent, since an indicator of regional differentiation in Ukraine is quite high. A significance of specified sources to clarify the situation in national periodicals for youth is determined. Analysis of sources on staffing of youth media in our country allows concluding that the main documentary sources on this issue are the following: a) collection of periodicals for youth kept in specialized departments or libraries of Ukraine, as well as in collections; b) materials of staff records management of editorial offices of youth media; c) correspondence of editorial offices of specified newspapers and magazines

with other institutions, including journalistic focus, on professional and personnel policies; d) periodicals of another focus that also related to interests of youth; e) policy documents of youth organizations, memoir literature and political works on youth movements and their media. In addition, feedback of the readers of youth media can be indirectly attributed to these sources. The problematic aspects of staffing in the youth journalism were identified and the prospects of solving them were suggested.

Keywords: youth, youth media, youth journalism, professional staffing, issuing, newspapers, logs, Internet, social networks.

* * *

УДК 914/919

Кругляк М. Е.,
кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри
гуманітарних і соціальних наук, Житомирський
державний технологічний університет
(Україна, Житомир), marinakrugljak@ukr.net

ТУРИЗМ У ПОСТЮГОСЛАВСЬКИХ ДЕРЖАВАХ. ХОРВАТІЯ: ПРИКЛАД ДЛЯ УКРАЇНИ

На основі опрацювання найновіших статистичних відомостей визначено причини економічного зростання Хорватії як провідної туристичної країни Європи. Мета статті – показати туристичний потенціал Хорватії, визначити причини появи «хорватського туристичного дива», проаналізувати досвід Хорватії для України. Автор визначає напрямки структурної модернізації економіки цієї постюгославської держави. Зокрема акцентовано увагу на значенні іноземних інвестицій, починаючи з 2000-х рр., та цілеспрямованій креативній роботі хорватів з удосконалення туристичного сервісу й залучення нових клієнтів. Проаналізовано основні види туризму Хорватії, перспективи економічного розвитку країни до 2020-х рр. Доведено, що іноземні інвестиції, багаті рекреаційні ресурси, мудра політика національної еліти, впровадження інноваційних технологій, орієнтація на західноєвропейського туриста зробили Хорватію однією з провідних туристичних країн Європи.

Ключові слова: постюгославська країна, туризм, «хорватське туристичне диво», інновація, інвестиції.

В останні роки серед європейських туристів великою популярністю стала користуватися Хорватія. 2012 року країна здобула нагороду Британської асоціації туристичних агентів (ABTA) як провідна туристична дестинація; читачі британського журналу Sunday Times Travel віддали хорватським пляжам 3-є місце в Європі після іспанських і грецьких. Також третью стала Хорватія у списку кращих місць для туристів, що подорожують автомобілем, за рішенням німецького автоклубу ADAC (2012 р.). Хорватські кемпінги посіли 8-е місце в Європі за кількістю ночівель, 3-є за потужністю і 5-е за ціною. На думку оглядачів британської газети The Guardian, Спліт було включено до 12 кращих міст світу для рідвяних покупок, відпочинку та розваг. А престижний журнал National Geographic Traveller включив Істрію до двадцятки найбільш привабливих місць 2012 року [8, с. 187].

Історія Хорватії схожа з українською: незалежність після соціалістичного минулого, воєнний конфлікт, важкі кроки становлення економіки, занепад промисловості й, урешті, членство в ЄС й лідируючі позиції у сфері європейського туризму. Досвід цієї постюгославської країни варто врахувати й українським політикам та економістам. Хорвати зробили ставку на туризм й максимальне залучення іноземних інвестицій. Напевне, й нам варто подивитися на туристичний потенціал України й активно його використовувати.

Туристичні можливості Хорватії привертати увагу сучасних українських істориків і географів. Зокрема, в синтетичних курсах з країнознавства [4; 7; 12] акцентовано на туристичному потенціалі Хорватії, показано основні курорти та перспективи розвитку

сфери туризму. Н. М. Матвієнко та Ю. М. Денисюк детально аналізують проблеми рекреаційних ресурсів Хорватії та здобутки цієї країни в туристичній сфері в європейському регіоні [8; 9; 10]. У публікаціях журналістів (Є. Будицько, Б. Варга) [1; 3] знаходимо чимало фактів про Хорватію як зразкову туристичну країну.

Тим не менш, сучасні науковці лише «відкривають» для себе феномен «хорватського туристичного дива», тому дана публікація є актуальною на шляху до поглиблення предмета дослідження. Мета статті – показати туристичний потенціал Хорватії, визначити причини появи «хорватського туристичного дива», проаналізувати досвід Хорватії для України.

25 червня 1991 р. Хорватія проголосила незалежність від Югославії. У січні 1992 р. її визнали великі європейські держави, а в травні Хорватія стала членом ООН. Становлення суверенної Хорватської держави проходило в умовах кривавої хорватсько-сербської війни (січень 1992 – серпень 1995 рр.). Прийняття стабілізаційної програми «шокової терапії» (1993), запровадження національної валюти куни (1994) дали позитивні результати вже 1995 року. Однак приватизація здійснювалася повільно, більшість підприємств перебувала в державній власності й орієнтувалася на випуск військової продукції, структурні зміни гальмувалися через відсутність коштів і практичну недоступність іноземних кредитів. За даними українського дослідника М. М. Крілья, у другій половині 1990-х рр. хорватська економіка функціонувала лише на 50% своєї потужності. Збитки від воєнних дій сягнули 18,7 млрд. дол. 1999 року зовнішній борг був уже понад 10 млрд. дол., або майже 50% національного доходу, безробіття сягнуло 21%, а ВВП становив 82% від рівня 1990 року [6, с. 205–208]. Тим не менш 2013 року Хорватія стала 28-ю країною-членом ЄС, в тому числі й за рахунок стрімкого розвитку сфери туризму.

Нині у структурі ВВП Хорватії частка промисловості становить 20%, сільського господарства – 10%, решта – сфера послуг, яка постійно вдосконалюється внаслідок поживлення з 2000 року туристичного бізнесу.

Розміщена на заході Балканського півострова, Хорватія межує на півдні з Боснією і Герцеговиною (932 км), на північному сході – з Угорщиною (329 км), Сербією (241 км) і Чорногорією (25 км), на північному заході – із Словенією (501 км). Сухопутна площа країни – 56610 км², територіальних вод – 31067 км². Столиця – м. Загреб (981 тис. осіб). У Хорватії є 121 місто, з них найбільші Спліт (190 тис.), Рієка (170 тис.), Осієк (105 тис.). Рівень урбанізації – 51%. Населення – 4,8 млн. осіб [6, с. 203].

Крім континентальних територій, Хорватія має 1185 островів і скель в Адріатичному морі (з них населені 66). Довжина узбережжя Адріатики становить 1278 км. Головні історичні області – Мала Хорватія, Далмація, Славонія, Істрія. Клімат у Хорватії помірно-континентальний. Середня температура січня 0–2°C, липня – 22–24°C. На узбережжі клімат середземноморський. Північну частину Хорватії займає Середньо-Дунайська рівнина, якою протікає Дунай та його притоки (найбільша – Сава). Помітно відрізняється рельєф південної частини Хорватії, де паралельно узбережжю Адріатичного моря розміщене Динарське